

**V Міжнародна науково-практична конференція
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ, ФІНАНСІВ
ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

**СЕКЦІЯ 6
СТАЛИЙ РОЗВИТОК ГРОМАД ТА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

***Віра Варцаба,**
доктор економічних наук, професор
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

***Ростислав Придко,**
аспірант 1 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна*

**ПІДСУМКИ ЗМІН В НАПОВНЕННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ
ЗА РІК ВІЙНИ**

Внаслідок війни Україна зіткнулася з багатьма викликами (масштабне фізичне знищення та обстріли, окупація, міграція, логістика зброї, гуманітарні кризи, зупинки бізнесу тощо), що безпосередньо вплинули на дохідність місцевих бюджетів поточного року та відобразилися на розвитку регіонів та територіальних громад.

Однак, як показав огляд аналітики, незважаючи на шоковий негативний вплив агресивного збройного нападу російської федерації на загальний стан соціально-економічного розвитку регіонів, органи місцевої влади виявилися здатними протистояти безпрецедентним викликам і в цілому по Україні вдалося забезпечити виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів.

Загалом за 2022 рік до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 398,1 млрд грн, що на 46,2 млрд грн (+13,1 %) більше порівняно з 2021 роком (див. Табл.1)

Деталізація джерел наповнення бюджетів на місцях засвідчує, що протягом досліджуваного періоду традиційно найбільш бюджетоутворюючими податками загального фонду місцевих бюджетів стали податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиний податок та плата за землю.

Домінуючим та єдиним податком за яким перевиконано планові надходження став ПДФО, який у 2022 році у загальній структурі податкових надходжень склав 68,4% та надійшов в обсязі 272,2 млрд грн, що становить 128,3% проти 2021 року. Збереження позитивної тенденції зумовлено підвищенням заробітної плати військовослужбовцям, чисельність яких значно зросла. Із загального обсягу надходжень ПДФО (272,2 млрд грн) майже третину складає податок із виплат військовослужбовців (83,6 млрд гривень). Також одним із факторів зростання цього податку є збільшення нормативу зарахування ПДФО до місцевих бюджетів - з 60% до 64% з початку 2022 року. При цьому надходження податку із доходів платника податку у вигляді заробітної плати, значно знизилися (- 6,9 млрд грн) [2].

Таблиця 1

**Доходи загального фонду місцевих бюджетів
(без урахування міжбюджетних трансфертів) за 2022 рік, млрд грн**

Показники	Факт 2021 рік	Затв. на 2022 рік	Факт 2022 рік	Відхилення			Питома вага, %
				факт 2022 р. / до факт 2021р.		Виконання, %	
				сума	темп росту, %		
Всього доходи	351,9	394,4	398,1	46,2	113,1	100,9	100,0
ПДФО	212,2	259,1	272,2	60,0	128,3	105,1	68,4
єдиний податок	46,2	49,0	47,2	1,0	102,1	96,3	11,8
плата за землю	35,3	34,5	29,6	-5,7	83,8	85,7	7,4
податок на майно	7,8	7,8	7,1	-0,7	91,0	91,4	1,8
акцизний податок	17,8	15,8	13,1	-4,8	73,3	82,8	3,3
плата за адмін. послуги	3,6	3,4	3,3	-0,3	92,4	95,9	0,8
податок на прибуток	15,8	12,5	12,2	-3,5	77,5	97,5	3,2
інші	13,2	12,3	13,4	0,2	101,5	108,9	3,3

Незважаючи на той факт, що по надходженню до місцевих бюджетів від єдиного податку запланованих показників досягти не вдалося, було забезпечено приріст надходжень єдиного податку порівняно з 2021 роком +1,0 млрд грн (+2,1%). Зазначене обумовлено внесеними змінами до

податкового законодавства, якими суб'єктам господарювання із значними доходами було надано право перейти на спрощену систему оподаткування, що дає можливість сплачувати єдиний податок в розмірі 2% замість сплати податку на прибуток (18%) та ПДВ.

За надходженнями від плати за землю місцеві бюджети недоотримали 5,7 млрд гривень, за 2022 рік вони склали 29,6 млрд грн, що на 16,2% менше порівняно із 2021 роком. (див. Табл.1). Такий негативний результат отримано в результаті внесених змін, які дозволили не нараховувати та відповідно не сплачувати земельний податок та орендну плату) на територіях, де ведуться (велися) бойові дії, а також тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації в період з березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, в якому припинено або скасовано воєнний стан.

По всіх інших податках, які зараховуються до загального фонду місцевих бюджетів (податок на майно, акцизний податок, плата за адміністративні послуги, податок на прибуток та інші), спостерігаються від'ємні тенденції як у виконання запланованих показників так і порівняно з 2021 роком.

Щодо змін надходжень до загального фонду місцевих бюджетів України в розрізі регіонів за підсумками 2022 року в порівнянні з попереднім роком домінує спадна тенденція в регіонах, які постраждали від військових дій, а саме, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська та Херсонська області. Водночас, по окремих областях приріст доходів загального фонду становив більше 30% (Львівська область (+43,2%), Житомирська (+42,0%), Закарпатська (+41,9%), Волинська (+37,7%), Хмельницька (+34,5%), Чернівецька (+33,9%), Івано-Франківська (+31,7%) [1]. Першочерговим драйвером такого значного приросту доходів у цих областях є внутрішньо-переміщені особи та бізнес із територій, де ведуться бойові дії або територій, які тимчасово окуповані збройними формуваннями російської федерації.

Отже, незважаючи на форс-мажорні умови функціонування бюджетної системи в умовах повномасштабної війни та терористичних атак росії, слід відмітити, що загалом місцеві бюджети демонструють досить задовільні результати виконання планових показників (передусім у відносно безпечних

регіонах), а зведений показник дохідної частини місцевих бюджетів по країні є кращим, ніж цього можна було б очікувати. Така ситуація зберігається за рахунок податку з доходів фізичних осіб, який на фоні загального падіння податкової активності демонструє приріст за рахунок вчасно прийнятих мір, зокрема, сплати ПДФО до бюджетів територіальних громад в обсязі 64% та зарахування ПДФО з грошового забезпечення військовослужбовців до місцевих бюджетів.

Однак, незважаючи на те, що місцеве самоврядування адаптувалося до сучасних умов та починає фазу зростання, навіть в умовах війни, підтримуючи при цьому економіку країни загалом, існує ряд проблем, які в подальшому можуть вплинути на забезпечення фіскальної самостійності та незалежності місцевих бюджетів. Для того, щоб пом'якшити їхній вплив та уникнути найгіршого сценарію в перспективному майбутньому, вже зараз місцевим органам влади потрібно активізуватись у пошуку додаткових джерел залучення фінансових ресурсів, їх оптимізації, а уряду під час розрахунку міжбюджетних трансфертів та підготовці держбюджету необхідно врахувати, що для місцевих бюджетів важливим буде збільшення обсягів фінансової підтримки або ж скорочення видаткових повноважень.

Список використаних джерел

1. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. Децентралізація :веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (дата звернення 27.04.2023)
2. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2022 рік. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Довідка_оновлена_на_сайт_за_2022_рік.pdf